

ÉRSZEGI GÉZA

laudációja

Történész, levéltáros. Budapesten született, 1944. március 23-án. Az itteni Állami Kölcsey Ferenc Gimnáziumban érettségizett 1963-ban. Ugyanebben az évben kezdte meg tanulmányait az ELTE Bölcsészettudományi Karán, történelem-latin szakon, majd folytatta két év után latin-levéltár szakon. 1968-ban szerzett ugyanitt diplomát. Levéltárosi pályáját a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltárban kezdte, ahonnan egy év után, 1969-ben a Magyar Országos Levéltárba került – és itt dolgozott, előbb segéd-, majd főlevéltárosi illetve főtanácsosi beosztásban egészen 2006-ig, nyugállományba vonulásáig. 1980-ban szerzett kandidátusi fokozatot, 1991-ben az MTA doktora címet. Levéltárosi munkája mellett és nyugállományba vonulását követően is szerepet vállalt az egyetemi oktatásban: 1978 óta a levéltáros képzésben, az ELTE címzetes egyetemi docenseként (1985), és professzoraként (2000). Középkori kéziratokhoz értő, azokat ismerő, segédanyagot készíteni tudó levéltárosok nemzedékeit nevelte ki. Közreműködik a Levéltárosok kézikönyve szerkesztési munkálataiban és oklevéltani kézikönyvek kiadásában.¹

A latin nyelv és forrásai iránti vonzódása és lelkesedése a katolikus latin nyelvű liturgia korai megismerésének köszönhetően még az iskoláskor előttről ered; ezt az érdeklődést követte egyetemi tanulmányai és munkája során. A Magyar Országos Levéltárban kezdetben a Mohács előtti középkori gyűjteményben dolgozik. Itt részt vesz az Országos Levéltár és a nyugat-dunántúli levéltárak között létesülő regionális programban. Amikor a Vas megyei levéltárak és Ausztria jó kapcsolatainak köszönhetően megnyílnak a burgenlandi levéltárak is, Érszegi Gézát kéri fel, hogy a Burgenlandban lévő magyar település, Felsőőr középkori történetét a Batthyány család levéltárának középkori anyaga alapján megírja.² Elkészíti a határhoz közel eső magyarországi város, Sárvár, valamint a sárvári uradalom történetét is - amelyet kandidátusi disszertációként beadva sikerrel véd meg 1980-ban. Részt vesz a 70-es években a kancellária kialakulásáról Mezey László által szervezett diplomatikai kongresszus előkészítésében, a kongresszuson tartott latin nyelvű előadása példaértékű lesz. Ugyanebben az időben, az 1514-es parasztfelkelés vezére, Dózsa György születésének az évfordulóját megünneplendő történelmi munkában Fekete Nagy Antal és Barta Gábor mellett Érszegi Géza vesz részt a vonatkozó okmánytár elkészítésével, az oklevelek teljes szövegével.³

Nagydoktori értekezésének témája a Vatikáni Titkos Levéltár középkori magyarországi oklevelei.⁴ Ez a levéltár ugyanis a Magyarországra vonatkozó középkori anyag legnagyobb őrzője; Érszegi Géza célja ennek az anyagnak a feltárásával egy több száz oklevélből álló gyűjtemény létrehozása. Ehhez az 1989-ben elkészült munkához több olaszországi tanulmányút jelent előkészületet a megelőző évtizedben (Università per Stranieri, Perugia, 1975; Università Gregoriana, Róma, 1977).

A Magyar Országos Levéltár munkaközösségében vesz részt a Bónis György szerkesztésében megjelent, *Decreta regni Hungariae*, a középkori magyarországi törvények kiadásának munkájában, az Árpád-kori és a Jagelló-kori részének elkészítésével.⁵ Több

¹ Oklevéltan, Paleográfia. A történelem segéttudományai. Szerk. Kállay István. Budapest 1986¹, 1986². 12-42.

² Die Entstehung der Wart. Die Obere Wart. Red. Ladislaus Triber. Oberwart 1977. 117-163.

³ Monumenta rusticorum in Hungaria rebellium anno MDXIV. Maiorem partem collegit Antonius Fekete Nagy. Edi-derunt Victor Kenéz et Ladislaus Solymosi atque in volumen redigit Geisa Érszegi. Budapest 1979.

⁴ Eredeti pápai oklevelek Magyarországon (1199-1417), Akadémiai doktori értekezés, Kézirat, Bp. 1989.

⁵ *Decreta regni Hungariae/Gesetze und Verordnungen Ungarns 1458-1490*. Francisci Döry collectionem manuscriptam additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius Bónis, Geisa Érszegi, Susanna Teke. (Publicationes Archivi Nationalis Hungarici/Publikationen des Ungarischen Staatsarchivs, II. Fontes/-Quellenpublikationen 19). Bp., 1989.

évtizedes munkája az 1222-ben kiadott Aranybulla eredeti szövegének rekonstruálása több tucat oklevél alapján, egy közös szövegben.⁶

Veszprém és a várossal kapcsolatos oklevelek mindig is figyelme középpontjában állottak: ezzel kapcsolatban foglalkozott Szent István egyetlen hiteles oklevelével, egy görög nyelvű irattal, amely monostor alapításáról szól a veszprémi völgyben Imre herceg jegyese, a görög császár leánya számára. Összegyűjtötte és kiadta az Árpád-korban itthon született szent-életrajzok gyűjteményét,⁷ és munkatársakkal együtt kiadványokat készített az Országos Levéltár palotájáról és az abban őrzött királyi pecsétéről.

Elsőként kapta meg az Országos Levéltár főigazgatója által alapított Ember Győző-díjat; kitüntették a Pauler Gyula-díjnak. Éveken keresztül választmányi tagja, majd éveken keresztül alelnöke volt a Magyar Levéltárosok Egyesületének. Az MTA Veszprémi Akadémiai Bizottsága Műemléki és településtörténeti munkabizottságának elnöke (2005), illetve ugyanott a Történelemtudományi szakbizottság elnöke (2006 óta).

⁶ De bulla aurea Andreae II regis Hungariae MCCXXII. Szerkesztők—Curatori—Editors Lajos Besenyei, Géza Érszegi, Maurizio Pedrazza Gorlero. Szöveggondozás—Testo latino a cura di—Latin text edited by Géza Érszegi. Fordítás—Traduzioni di—Translated by Géza Érszegi, Márk Aurél Érszegi, Cecilia Pedrazza Gorlero, Enéh Gizella Szabó. Edizioni Valdonega – Verona 1999.

⁷ Árpád-kori legendák és Intelmek. Válogatás, bevezetés, jegyzetek, szöveggondozás és (részben) fordítás. Budapest 1983¹, 1987². Újabb kiadásai: Milenniumi magyar történelem. Források. Sorozatszerkesztő: Benda Gyula, Bertényi Iván, Póttó János. Budapest 1999-